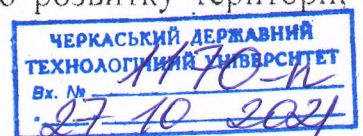

ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
на дисертаційну роботу Слинька Миколи Юрійовича
«Смарт-спеціалізація регіону як інструмент інноваційного розвитку»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 – Економіка

Актуальність теми дослідження

Досвід розвинених країн світу показує, що виведення країни з глибокої соціально-економічної кризи за сучасних умов розвитку виробництва можливий виключно на інноваційно-інвестиційному підґрунті. В основу механізму практичної реалізації такого підґрунтя має бути покладено якісну зміну змісту освітнього процесу та методології підготовки фахівців всіх без виключення спеціальностей, докорінну модернізацію виробничих процесів та відродження конкурентоспроможної наукової бази, здатної оперативно продукувати інноваційні рішення та продукти за актуальними запитами суб'єктів господарювання регіону. Для України широкомасштабний інноваційний розвиток регіонів мав би стати рятівним виходом зі складної ситуації в економіці, проте для його реалізації потрібні значні обсяги фінансування та безперервні інвестиційні потоки, можливостей для здійснення яких в оперативній та стратегічній перспективах в Україні немає ні на державному, ні на місцевому рівнях. Тому, з метою реалізації оптимістичного сценарію розвитку економіки країни, має бути ініційованим пошук дієвого інструменту соціально-економічного розвитку регіонів країни, при якому досягти інноваційного зростання можливо без наявності значних фінансових ресурсів.

У світовій практиці досить високий рівень результативності та ефективності продемонструвала новітня методика регіонального управління, яка отримала назву «смарт-спеціалізація». При цьому зміст нового інструменту полягає у мобілізації, консолідації та фокусуванні у найбільш потенційно розвиненій галузі регіону всіх видів ресурсів, що дозволяє досягти швидкого синергетичного ефекту, який на подальших етапах реалізації концепції смарт-спеціалізації має бути в обов'язковому порядку поширеним на інші сфери діяльності регіону. Для України такий інструмент є абсолютно новим, тому існує необхідність у його теоретичному обґрунтуванні та визначенні принципів і механізмів його практичної реалізації на рівні регіонів країни. Отже, тема дисертаційної роботи Слинька М.Ю., яку присвячено обґрунтуванню теоретичних засад запровадження в економіці регіону смарт-спеціалізації як умови реалізації стратегії інноваційного розвитку території.

являється актуальною як з теоретичного, так і з практичного боків.

Актуальність обраної теми дисертації також підтверджується відповідністю тематики дослідження планам науково-дослідних робіт Черкаського державного технологічного університету протягом останніх чотирьох років. Дисертаційну роботу було виконано в рамках двох науково-дослідних тем, а саме:

«Перспективи та пріоритети розвитку економіки регіонів України» (№ДР 0118U004995);

«Теорія і практика сталого розвитку: держава, бізнес, громада» (№ДР 0120U104957).

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації

Аналіз змісту дисертаційної роботи Слинька М.Ю. дає підстави стверджувати, що сформульовану автором мету дослідження досягнуто, завдання розв'язано, результати дослідження характеризуються науковою новизною та мають достатню ступінь апробації. Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у поглибленні теоретико-методичних засад і розробленні науково-практичних рекомендацій щодо реалізації смарт-спеціалізації як інструменту активізації інноваційного розвитку регіональної економіки.

Серед найбільш вагомих наукових результатів дослідження, які несуть в собі елементи новизни, слід назвати:

формування понятійно-категорійного апарату дослідження, зокрема поглиблено сутність поняття «смарт-спеціалізація регіону», яке пропонується розглядається як альтернативну стратегію регіонального розвитку, що ґрунтується на спрямованому інноваційному зростанні невеликої кількості інвестиційно привабливих видів економічної діяльності території, які початково мають достатнє для цього ресурсне забезпечення та інноваційний потенціал і під час реалізації процедури отримують можливості першочергового фінансування та ресурсного забезпечення, що дозволить підвищити рівень та якість життя населення і буде сприяти зростанню економічної ефективності виробничо-господарської діяльності всіх суб'єктів господарювання регіону (с. 43-44);

обґрунтування ключових принципів реалізації проектів смарт-спеціалізації в регіоні (розумне використання ресурсного потенціалу; стратегічний підхід до вибору напрямів інвестування; залученість стейкхолдерів; широкий фронт інновацій; дієва система моніторингу результативності), для кожного з яких запропоновано конкретизацію змістовного навантаження, особливості застосування та визначено фокус

уваги стейкхолдерів, виконання яких дасть змогу зменшити організаційні помилки та непродуктивні втрати, скоротити час на отримання перших проявів результату та кінцевого результату, визначитися з потребами й оптимізувати потоки ресурсів, необхідних для реалізації проєктів смарт-спеціалізації (с. 39-41);

систематизацію світового досвіду, нагромадженого країнами у сфері реалізації проєктів смарт-спеціалізації регіону з конкретизацією характеристик ключових складових досвіду розвинених країн світу та базових обмежень, які виступають чинниками стримування інноваційного розвитку території, що дозволило обґрунтувати можливості та структурувати важелі успішної адаптації на рівні регіону складових провідного досвіду у сфері смарт-спеціалізації (с. 68-84);

обґрунтування методичного підходу до комплексного оцінювання на основі даних SWOT-матриці відповідних регіональних стратегій розвитку орієнтації регіонів країни на смарт-спеціалізацію та інноваційний розвиток, який ґрунтується на поетапній процедурі встановлення ступеня ґрунтовності вибору регіонами напряму смарт-спеціалізації, рівня інноваційності наукових досліджень й спроможності регіону акумулювати необхідні обсяги ресурсів, результати якого мають бути покладеними в основу прийняття органами регіональної влади управлінських рішень щодо вибору напрямів смарт-спеціалізації та обґрунтування векторів прискорення темпів інноваційного розвитку на регіональному рівні (с. 88-105);

обґрунтування методичного підходу щодо конкретизації передумов реалізації смарт-спеціалізації на регіональному рівні, в основу якого покладено оцінювання ступеня прогресивності освітньої сфери (с. 107-115), досягнутого рівня конкурентоспроможності галузевої науки (с. 115-120), ступеня інноваційності ділового середовища та достатності обсягів інвестування регіональних наукових проєктів та досліджень (с. 121-124), що має стати підґрунтям для розроблення органами регіональної влади конкретних заходів, проєктів та програм щодо нарощування освітнього, наукового та інноваційного потенціалу території;

розробку процедури моделювання впливу факторів реалізації смарт-спеціалізації, тобто функціонування освітньої, наукової та інноваційної сфер діяльності регіону, на динаміку його результуючих показників (валовий регіональний продукт; валовий регіональний продукт у розрахунку на одну особу; наявний дохід регіону; наявний дохід у розрахунку на одну особу), що базуються на визначенні напряму, сили та моделі впливу кожного з них, що дало можливість конкретизувати чинники активізації інноваційного розвитку території та дієві важелі фінансово-економічної стабілізації регіональної економіки (с. 132-140);

конкретизацію концептуального підходу до встановлення галузевих пріоритетів реалізації проєктів смарт-спеціалізації регіону, що базуються на оцінюванні відповідності проголошеного напряму смарт-спеціалізації регіону тим видам економічної діяльності, які мають найвищий рівень інвестиційної перспективності та подальшого коригування на цій основі обраних напрямів смарт-спеціалізації, що дасть змогу оптимізувати зусилля стейкхолдерів по підвищенню рівня інноваційного розвитку регіональної економіки з метою її поступового виведення з кризового стану (с. 144-151);

формалізацію концептуального підходу до побудови платформи реалізації смарт-спеціалізації на рівні регіону, що базується на врахуванні ключових обмежень та важливих аспектів при реалізації чотирьох етапів (обґрунтування напряму, створення сприятливих умов та безпосередня реалізація проєктів смарт-спеціалізації регіону, поширення позитивних результатів та набутого досвіду на інші інноваційно перспективні напрями регіону) запровадження проєктів смарт-спеціалізації на рівні регіону, орієнтація на які дозволить запобігти небажаних сценаріїв інноваційного розвитку регіональної економіки (с. 162-169).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність

Теоретичною та методологічною основою дисертаційної роботи стали положення класичної та сучасної економічної теорії, фінансово-економічного аналізу, регіональної економіки, наукові праці вітчизняних і зарубіжних науковців стосовно питань активізації інноваційного розвитку регіону, обґрунтування доцільності використання інструменту смарт-спеціалізації на регіональному рівні, систематизації зарубіжного досвіду до реалізації смарт-спеціалізації регіону. Нормативно-правову базу дисертації склали чинні законодавчі й нормативно-правові акти Верховної Ради України і Кабінету Міністрів України, органів державної влади та місцевого самоврядування країни, офіційні документи Світового банку, Європейської комісії, Організації економічного співробітництва та розвитку. Фактологічну базу дисертаційної роботи було сформовано в результаті обробки статистичних даних Державної служби статистики України, Головних управлінь статистики в областях України, світового атласу даних, особистих спостережень автора.

Висновки, пропозиції та методичні положення дисертаційної роботи є достатньо науково обґрунтованими, їх основою є системність та послідовність у проведенні критичного аналізу теоретичних положень та методичних

підходів, використання міжнародного досвіду, узагальнення широкого спектру репрезентативного статистичного матеріалу.

У дисертації обґрунтовано використано різні наукові методи і прийоми дослідження. Так, у роботі для уточнення сутності терміна «смарт-спеціалізація регіону», конкретизації обмежень у використанні та можливостей адаптування провідного світового досвіду у сфері смарт-спеціалізації, систематизації показників оцінювання успішності реалізації смарт-спеціалізації в регіоні та обґрунтування концептуальної платформи реалізації смарт-спеціалізації на регіональному рівні використано системний підхід; для обґрунтування базових вимог до успішної реалізації концепції смарт-спеціалізації регіону, узагальнення етапів реалізації концепції смарт-спеціалізації в регіоні, визначення ключових принципів реалізації смарт-спеціалізації в регіоні – метод логічного узагальнення; для оцінювання досягнутого рівня інноваційного розвитку регіонів та визначення передумов для запровадження смарт-спеціалізації – методи абсолютних, відносних і середніх величин, аналізу рядів динаміки та структурних зрушень; для оцінювання спрямованості регіональних стратегій розвитку на поширення принципів смарт-спеціалізації та визначення галузевих пріоритетів реалізації проєктів смарт-спеціалізації – методи порівняльного та графічного аналізу; для дослідження розподілу видів діяльності, обраних як напрями смарт-спеціалізації, за регіонами – картографічний метод; для моделювання впливу показників освітнього й наукового підґрунтя інноваційного розвитку та інноваційної активності суб'єктів ділового середовища регіону на результуючі показники функціонування регіональної економіки – метод регресійного аналізу; для оцінювання ступеня стратегічної орієнтації регіонів на смарт-спеціалізацію та обґрунтування передумов для реалізації смарт-спеціалізації в регіонах – методи експертних оцінок.

Порушення академічної доброчесності в дисертації не виявлено, є посилання на відповідні джерела інформації та дотримання усіх норм законодавства про авторське право.

Наукове значення та практична цінність одержаних результатів дослідження

Наукове значення дисертаційної роботи Слинька М.Ю. полягає у поглибленні теоретико-методичних засад і розробленні науково-практичних рекомендацій щодо реалізації смарт-спеціалізації як інструменту активізації інноваційного розвитку регіональної економіки.

Практична цінність одержаних у дисертаційній роботі результатів полягає у тому, що основні теоретичні положення, обґрунтовані автором у

дисертації, доведено до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій, запровадження яких покликано сприяти підвищенню результативності реалізації проєктів смарт-спеціалізації на регіональному рівні. Для органів місцевого самоврядування та публічної влади особливу практичну значущість мають узагальнені етапи та принципи реалізації концепції смарт-спеціалізації на рівні регіону (с. 35-38); систематизація показників оцінювання різних характеристик реалізації смарт-спеціалізації на рівні регіону (с. 59-66); обмеження у використанні та можливості адаптування в Україні провідного світового досвіду у сфері смарт-спеціалізації (с. 67-85); план заходів стабілізації ситуації в аграрному секторі України як найбільш поширеному напрямі смарт-спеціалізації, обраному регіонами України (с. 151-161); концептуальна платформа реалізації смарт-спеціалізації в регіонах (с. 161-168).

За результатами дослідження було отримано довідки про впровадження від: Черкаського обласного центру зайнятості (довідка № 10-07/1688 від 22.06.2021 р.), ПАТ «Черкасиобленерго» (довідка № 5927/08 від 30.06.2021 р.), Виконавчого комітету Лисянської селищної ради Лисянського району Черкаської області (довідка № 1678 від 05.07.2021 р.), Маловисківської міської ради (довідка № 621/04-07.02 від 14.04.2021 р.). Результати дослідження також використовуються в навчальному процесі Черкаського державного технологічного університету Міністерства освіти і науки України, про що також свідчить відповідна довідка (довідка № 649/01-10.04 від 21.06.2021 р.). Наукове та практичне значення одержаних автором дисертації результатів підтверджується їх апробацією протягом 2018-2021 рр. на восьми науково-практичних конференціях різного рівня, що проводилися в різних регіонах України та країнах далекого зарубіжжя.

Рекомендації щодо використання результатів дисертаційної роботи

Отримані результати дослідження щодо реалізації концепції смарт-спеціалізації на регіональному рівні в Україні мають високе теоретичне значення та одночасно можуть бути використаними в практичній діяльності Міністерства розвитку громад та територій України, Міністерства цифрової трансформації України, Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Міністерства соціальної політики України, Міністерства інфраструктури України, головних управлінь промисловості та розвитку інфраструктури обласних державних адміністрацій, територіальних та галузевих органів управління з питань поширення принципів смарт-спеціалізації та інноваційного розвитку, органів місцевого самоврядування, науково-дослідних установ за профілем роботи, закладів вищої освіти.

Повнота викладення наукових положень, матеріалів, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях

За результатами дослідження, проведеного дисертантом протягом 2018-2021 рр. було опубліковано 17 наукових праць загальним обсягом 8,75 друк. арк., з яких особисто автору належать 6,94 друк. арк., що докладно відображають зміст дисертаційної роботи, її наукові положення, висновки та рекомендації. Серед опублікованих праць одну статтю розміщено та проіндексовано у міжнародних наукометричних базах (Scopus). Більшість опублікованих робіт отримали апробацію шляхом доповідей дисертанта на науково-практичних конференціях різного рівня, які проводилися в Україні, Греції та Естонії. Публікації повністю відображають зміст, основні положення та наукову новизну дисертаційної роботи.

Дискусійні питання та зауваження до дисертаційної роботи

Незважаючи на позитивні риси, слід виділити декілька зауважень до змісту дисертаційної роботи:

1. За результатами детального вивчення різного за ступенем результативності досвіду окремих регіонів Австралії, Бельгії, Франції, Іспанії та Великобританії у сфері реалізації регіональних проєктів смарт-спеціалізації дисертантом в роботі було сформульовано обов'язкові складові втілення у життя оптимістичного сценарію реалізації смарт-спеціалізації (с. 83, табл. 1.2). Однією з таких складових виступає «створення органу управління», призначенням якого є координація зусиль стейкхолдерів у процесі реалізації принципів смарт-спеціалізації в регіоні і який має виконувати організаційні, управлінські, дорадчо-консультаційні функції. Водночас в роботі не здійснено обґрунтування процедур створення такого органу на рівні української регіональної економіки та не розроблено механізму забезпечення кадрового, ресурсного та нормативного підґрунтя його функціонування.

2. У роботі за результатами діагностики освітньої, наукової та інноваційної складових діяльності було обрано регіон України, що має лідерські позиції. Ним виявилася Харківська область, на прикладі якої у підрозділі 2.3 автором здійснено моделювання перспектив інноваційного розвитку регіонів України. Такий вибір та підхід є цілком обґрунтованим з наукової точки зору, проте враховуючи суттєві розбіжності у соціально-економічному розвитку регіонів України, сумнівними є висновки щодо того, що і всі інші регіони країни будуть мати подібний до встановленого характер впливу на результуючі показники. Доцільно було б здійснити подібні розрахунки для хоча б ще двох регіонів, що відповідно відносяться до груп

регіонів з середнім та низьким потенціалом щодо можливостей реалізації принципів смарт-спеціалізації.

3. В дисертації неодноразово акцентується увага на відсутності нормативно-правового підґрунтя, необхідного для ефективної реалізації на регіональному рівні в Україні проєктів смарт-спеціалізації. Констатація цієї тези візуалізована на рис. 1.7, с. 56, проте без конкретизації рекомендацій щодо розв'язання цієї проблеми. Тому в роботі додатково доцільно було б обґрунтувати ключові положення, які мали б бути прийнятими на законодавчому рівні, щоб упорядкувати процедури та процеси реалізації принципів смарт-спеціалізації на регіональному рівні в Україні.

4. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки» від 5 серпня 2020 р. № 695 в Україні роль методичного, інформаційного та координуючого центру смарт-спеціалізації відведено S3 Platform. В дисертації з цього приводу відслідковується виключно число регіонів України, які встигли приєднатися до платформи, проте не запропоновано жодних рекомендацій стосовно того, яким чином регіони країни можуть використати переваги реєстрації на S3 Platform.

5. У підрозділі 3.3 в табл. 3.4 дисертантом обґрунтовано універсальну карту самооцінювання передумов, перспектив та перших результатів реалізації проєктів смарт-спеціалізації в регіоні. Карта містить три рівня реалізації – низький, середній та високий. Водночас в роботі не обґрунтовано кількісних трактувань кожного з виокремлених рівнів, що ускладнює практичне використання означеної карти. Крім того, в роботі не здійснено обґрунтування конкретних рекомендацій стосовно того, які дії та управлінські рішення мають реалізовувати органи регіональної влади, якщо рівень реалізації індикаторів встановлено як «низький».

У той же час висловлені зауваження не можуть суттєвим чином вплинути на загальну достатньо позитивну оцінку дисертаційної роботи Слинька М.Ю.

Загальні висновки

Представлена на відгук дисертаційна робота є завершеною науковою працею, яку виконано на актуальну для регіональної економіки тему. Отримані результати та висновки мають наукову новизну, важливе теоретичне та практичне значення, роблять безперечний внесок в теорію та практику смарт-спеціалізації регіону.

Дослідження виконано на високому науковому рівні, матеріал викладено чітко й обґрунтовано з вмільним використанням графічного підходу, що значно полегшує його сприйняття. Усі положення, результати і висновки є

чітко аргументованими. Впровадження результатів дисертаційної роботи підтверджено документально, про що свідчать листи про впровадження, які наведено у додатках до дисертації.

Опубліковані наукові праці відображають основні положення дисертації. Основні результати дослідження апробовані та схвалені на достатній кількості науково-практичних конференцій різного рівня, що проводилися на території України та за її межами.

Все перелічене дає підстави стверджувати, що дисертаційна робота Слинька Миколи Юрійовича «Смарт-спеціалізація регіону як інструмент інноваційного розвитку» відповідає вимогам, детермінованим Тимчасовим порядком присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 року № 167.

Загальна оцінка роботи є позитивною, а здобувач *Слинько Микола Юрійович* заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук,
професор, проректор з
науково-педагогічної (наукової) роботи
Сумського державного
педагогічного університету
імені А.С.Макаренка
Міністерства освіти і науки України

Ольга Кудріна

